

**Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.076
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувач ступеня доктора філософії Рязанов Ігор Геннадійович, 1997 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2020 році Київський університет імені Бориса Грінченка за спеціальністю «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська», освітня програма «Мова і література (англійська)». Працює викладачем кафедри лінгвістики та перекладу Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Філологія»

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.076 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ, від 20 червня 2024 р. №522, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

КОЛЕСНИК Олександр Сергійович, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Рецензенти:

МАХАЧАШВІЛІ Русудан Кирилевна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

ЧЕСНОКОВА Ганна Вадимівна, кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри лінгвістики та перекладу Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Офіційні опоненти:

КРАВЧЕНКО Наталія Кимівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології і перекладу Гуманітарно-

педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України;

БИСТРОВ Яків Володимирович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської філології Факультету іноземних мов Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

На засіданні 6 серпня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Рязанову Ігорю Геннадійовичу на підставі прилюдного захисту дисертації «Структурні й стилістичні особливості пісенного тексту в американському репі» за спеціальністю 035 Філологія.

Дисертацію виконано в Університеті Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ.

Науковий керівник: Якуба Валентина Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент, декан Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація Рязанова Ігоря Геннадійовича «Структурні й стилістичні особливості пісенного тексту в американському репі», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023. Дисертація Рязанова Ігоря Геннадійовича та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному

науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності. Рязанов Ігор Геннадійович на високому рівні оволодів методологією наукової діяльності, набув теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувач вільно володіє матеріалом.

Здобувач має 9 наукових публікацій, з яких: 3 у наукових виданнях, зарахованих на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 6 публікацій, у яких додатково відображено результати дисертації.

1. Рязанов І.Г. (2023). Тема дискримінації у творчості американського репера Кендріка Ламара. The Topic of Discrimination in the Work of American Rapper Kendrick Lamar. Закарпатські філологічні студії — випуск 31, 85-59. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.31.15>.

2. Рязанов І.Г. (2024). Використання стилістичних прийомів у пісенних текстах американського репера Емінама. Studia Methodologica. Випуск 57, 249-258. <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2024-57>.

3. Riazanov I. (2024). Evolution of Donald Trump's Image in Rap Lyrics. Studia Philologica. Випуск 22, 159-174. <https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.22>.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Махачаєвілі Русудан Кирилевна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження та побажання:

1. З точки зору цифрової обробки мовних даних варто порекомендувати використання додаткового програмного забезпечення для роботи з досліджуваним корпусом, що суттєво поліпшило б виклад результатів дисертаційного дослідження. Наприклад, використання готових мовних корпусів дозволило би порівняти концептуальні поля для базових понять, які притаманні пісням реп жанру можна порівняти зі смислами та змістовним наповненням базових концептів словника американського урбаністичного сленгу; також, застосування функцій корпусних інструментів

могло би виявити більше параметрів лексико-стилістичної інформації того текстового масиву, що слугував матеріалом для дослідження. Знову ж таки, зіставлення даних власного підкорпусу та наявних даних в інших корпусах потенційно може розкрити більше характеристик сучасного лексикону та його функцій у різних жанрах.

2. Функціональність деяких випадків використання стилістичних засобів, описаних в тексті дисертації, є недостатньо розкритою. Як, наприклад, на сторінці 95: «Oh America, you bad bitch, I picked cotton and made you rich» – приклад, якості якого розкрито не до кінця, оскільки його метафоричний зміст і соціокультурний контекст мають лише поверхневий опис. Було б доречно детально розкривати, які саме смисли будуються тими чи іншими стилістичними засобами та яким чином вони впливають на зміст певного концепту в кожному описаному автором прикладі.

3. З огляду на попереднє зауваження також слід звернути увагу на інтерпретацію окремих описаних прикладів реалізації концепту в ширшому контексті концептуального простору жанру реп. Вважаю деякі концептуальні простори як, наприклад, «концептуальний простір злочинності й насильства», недостатньо розкритими на рівні емпіричного мовного контуру (зокрема образної периферії) і детальних пояснень до них.

4. У контексті аналізу мультимодальних властивостей пісенного тексту було б доречним використовувати інформацію, отриману в результаті аналізу безпосередньо аудіозаписів (або аудіокорпусу) пісень задля глибшого виявлення рис аудіо модальності та її взаємодії з текстовим змістом пісні.

5. Дисертація є актуальною, але є дуже багато напрямків розвивати тематично і змістовно своє дослідження. Моє побажання застосувати в подальших розвідках більш сучасні способи якісного, і кількісного аналізу.

Чеснокова Ганна Вадимівна, кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри лінгвістики та перекладу Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. Серед основних характеристик структури пісенного тексту в жанрі реп здобувач виділяє текстуальну організацію, яка передбачає поділ тексту на секції, що має важливу формуючу роль для пісенного тексту досліджуваного жанру через специфіку вокальної техніки. Водночас дисертант робить висновок про те, що, оскільки речитатив як основна вокальна техніка для виконання має тенденцію до монотонності і не передбачає суттєвих змін інтонації та швидкості, структуризація тексту, незалежно від музичного акомпанементу, допомагає створювати динаміку. У дослідженні зазначається, що найбільш розповсюджену пісенну структуру, а саме «вступ – куплет – приспів (хук) – куплет – приспів (хук) – аутро (фінальна частина)», було виявлено в переважній більшості досліджуваних пісень (344 одиниці). Автор зазначає, що куплет в пісенному тексті жанру реп американських виконавців здебільшого складається з 16 або 20 рядків. Типовим для американського репу виявлено використання куплетів із парною кількістю рядків, яку можна поділити на 4, оскільки саме таку кількість тактів використовує сучасна західна поп-музика.

2. Дисертант констатує, що для пісенних текстів в жанрі реп характерними є лексичне нагромадження й багатослівність, а своєрідні риси структурної організації приспіву або хуку (повтор, кратність) можна звести до таких: по-перше, це подвійне використання приспіву, який складається з 4 рядків, що в сумі складає секції по 8 рядків; по-друге, це взаємозаміна приспіву та хуку. У структурі пісенного тексту в жанрі реп велике значення має вступ до пісні, який зазвичай реалізується через короткі фрази, сказані самим виконавцем, через залучення словесної вставки, або семплу, що виконує вступну функцію. Використання розмови як текстового елемента в рамках пісенного тексту також є характерним для американського репу; діалог виступає як тип організації тексту.

3. Автор зазначає, що римо-ритмічна композиція досліджуваних пісенних текстів, яка формує його фонетичну структуру, реалізується через такі стилістичні засоби, як асонанс, рима, повтор і алітерація. Домінантним фонетичним стилістичним засобом у пісенних текстах жанру реп є асонанс (9

471 випадків в 426 пісенних текстах); він поєднується з римою, розширюючи фонетичні комбінації в текстах, що підтримує фонетичну когезію і структуру пісенного тексту. Рима (8 444 випадки використання) у своєму стандартному прояві наявна в кожному проаналізованому пісенному тексті, але вона подекуди комбінується з асонансом, який приходить на заміну римі або виступає як зв'язка між римами для підтримки ритму та мелодійності. Дисертант робить висновок про те, що кожен проаналізований у роботі альбом містить приклади поєднання щонайменше два фонетичних засобів. Алітерація у порівнянні з римою та асонансом є суттєво менш частим явищем (112 випадків використання). Також кожен проаналізований альбом для створення співзвучності в рядках пісенного тексту містить повтор (8 175 випадків використання) – анафоричний, епіфоричний чи звичайний лексичний. Дисертантом зазначається, що у таких альбомах, як «DAMN.» та «Igor», повтор використовується як основний засіб для зв'язки пісенного тексту і не лише для побудови його ритмічного компоненту, але й для утворення образних та метафоричних елементів.

4. Автор дисертації підкреслює, що реалізація інтертекстуальності пісенного тексту в американському репі може розумітися: 1) як частина авторського світу, де пісенний текст сприймається як щось, що існує лише в творчому доробку певного виконавця; 2) як частина ширшого соціального та культурного контексту; автор розглядає інтертекстуальність безпосередньо в контексті посилань на інші твори (літературні, пісенні, витвори живопису, кінематографу, телебачення тощо) або на пісенні тексти інших виконавців; 3) як домінуючий елемент побудови складових сюжету концептуального альбому. З огляду на інтертекстуальні зв'язки між різними пісенними текстами реп-альбомів, 25 альбомів вибірки поділяються на два типи: колекції, в яких пісні мають зв'язки лише на базовому тематичному рівні, та концептуальні альбоми, в яких превалює домінуюче використання лексико-стилістичних елементів реалізації метафоричних й концептуальних виразів, що виходить за межі одного тексту й мігрує від пісні до пісні в рамках одного або навіть декількох альбомів. Концептуальні альбоми, на думку

дисертанта, завжди пов'язані окремими текстами або елементами цих текстів.

5. Мультиmodalність пісенного тексту в жанрі реп має суттєве значення в контексті реалізації невербальних смислових повідомлень, закладених у додаткові графічні матеріали, що певною мірою здібні виступати доповненням до вербалізації концептів, виражених у текстуальному елементі реп-пісень. Водночас додаткові елементи (наприклад, обкладинки альбомів) уможливають реалізацію концептуального розширення наявних авторських просторів пісенної лірики, доповнюючи образно-концептуальні елементи тексту символічними, смисловими і в окремих випадках текстовими виразами графічного характеру.

6. Серед основних концептуальних просторів американського репу дисертант виділяє такі: соціально-політичний концептуальний простір; концептуальний простір тріумфу й особистої боротьби; концептуальний простір «любов і стосунки»; концептуальний простір злочинності й насильства. На думку автора, у переважній більшості просторів концепти виражені через стилістичні прийоми.

7. У реалізації концептуальних просторів основними стилістичними засобами дисертант вважає метафору та її варіації, серед яких виділяє порівняння, гіперболу та персоніфікацію. Переважна більшість проаналізованих у дослідженні текстів (87 %) містять метафору, 57 % – порівняння, 52 % – гіперболу і 34 % – персоніфікацію. Здобувач підкреслює, що зазначені стилістичні прийоми використані в художньому значенні й дозволяють авторам реп-пісень будувати концептуальні простори, що в контексті пісенної лірики викликають емоційну реакцію з боку слухача, формують смисловий зміст пісенних текстів, підсилюють ліричні образи, що резонують з аудиторією, привертають її увагу і підсилюють сенсові категорії.

Кравченко Наталія Кимівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології і перекладу Гуманітарно-

педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, зауваження:

1. У практичному розділі є невелика плутанина з маркерами власне інтертекстуальності і символами, метафорами, грою слів, алегоріями (які можуть мати інтертекстуальне підґрунтя, але в багатьох прикладах, що аналізуються, такого підґрунтя немає). Інтертекстуальність представлено просто як аналіз функції інтертекстуальних засобів у розгортанні смислу текстів. Але було б бажано прокласифікувати виявлені засоби на підставі декількох або одного критерію: за типом джерела запозичення; за критерієм структури запозичень, ступеню експлицитності/імпліцитності, або за типами інтертекстуальності/транстекстуальності: власно інтертекстуальність, паратекстуальність, архітекстуальність, метатекстуальність. Остання класифікація особливо важлива, оскільки дозволяє додати науковій струнності фрагментам дисертації, де аналізуються дуже цікаві явища перетинання і збагачення концептів у межах авторського альбому, особливо концептуального (альбоми Ламара). Там спостерігається метатекстуальність як численні посилання автора на власний предтекст, кругові структури всередині текстів і альбому. Ці «паралельні» тексти дозволяють створити складний та багатовимірний семіотичний простір, в якому один текст інтерпретується через інший чи інші. Паратекстуальність також важлива, оскільки назва окремого тексту або альбому обігрується потім у тексті або у всьому альбомі і стає концептом-ідеєю, внутрішньою формою всього тексту або сукупності текстів. Прозорою є також гіпертекстуальність, оскільки реплірика може залучати пародіювання і висміювання текстів конкурентів реп-виконавця. При висвітленні інтертекстуальності варто було б виділити такі субтипи, як прецедентні феномени, стилізацію, інтертекстуальний переказ, вільне запозичення концептів, алюзії, ремінісценції, з їхнім відмежуванням, прямі і непрямі цитації (у тому числі парафрази), з їх відмежуванням, тавтології тощо. Безумовно, якщо врахувати всі зазначені аспекти, то, зважаючи на всеосяжну інтертекстуальність реп-лірики, можна було б

написати окрему працю, але бажано було б зосередитися принаймні на одному аспекті, щоб надати розділу більш прозорої структури.

2. У методологічній частині автор зазначає, що використовуватиме теорію змішування для дослідження того, як слухачі поєднують інформацію з текстів пісень та музики для створення сенсу та розуміння розповіді. Але таке формулювання є занадто узагальненим і не має відношення до теорії і методу концептуального змішування Фоконьє і Тернера, який не використовується у праці. Натомість, науковці пропонують чіткий алгоритм аналізу мереж різного типу, який може застосовуватися для креативних метафор у реп-текстах, але, на жаль, не застосовується.

3. У методиці йдеться про застосування у праці теорії концептуальної метафори і теорії ментальних просторів. Але це зобов'язує до методологічної чіткості. Теорія концептуальної метафори пропонує однозначний алгоритм, що дозволяє показати, яким чином сфера-ціль детермінується структурою сфери-джерела, виходячи з базових концептуальних сценаріїв, задіяних у метафорах (Lakoff, 1993, с. 206). Безумовно, такого аналізу у роботі немає і його не може бути, оскільки метафори реп-лірики не конвенційні, а креативні. Теж саме стосується ментальних просторів.

4. Робота цікава, багатоаспектна, міждисциплінарна, але хотілось би все ж таки методологічної чіткості. Не лише термінологічної, а саме методологічної. І якось поєднати оцей калейдоскоп міждисциплінарних речей. Усе, що було задокументовано, можна в подальших працях використовувати, матеріалу вистачить на докторську – дуже багато ще можна розвивати. В цілому робота, як я вже казала, актуальна, нова, що дуже важливо. Заслуговує на те, щоб далі працювати в цій площині.

Бистров Яків Володимирович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської філології Факультету іноземних мов Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зауваження:

1. У рецензованій дисертації, зокрема у розділах, що визначають її теоретико-методологічне підґрунтя, спостерігаємо подекуди довільне використання спеціальної термінології. Беручи до уваги той факт, що об'єкт дослідження «пісенний текст в американському репі» розглядається під кутом зору різноманітних музичних жанрів, використання цього терміна в тексті роботи отримує різні позначення і назви, наприклад, «пісенний реп-текст», «пісенний текст в реп-жанрі», «пісенний текст в жанрі реп», «реп-пісня» і, нарешті, «пісенний текст американських реперів». Як наслідок, таке розмаїття термінологічних номінацій потребує додаткових тлумачень і послідовної інтерпретації. На думку рецензента, в першому положенні, винесеному на захист, авторів дисертації слід було зосередитися на виокремленні сутнісних (зокрема лінгвальних) характеристик і стильових особливостей пісенного тексту власне в американському репі та його місця у розмаїтті інших підстилів і піджанрів, на кшталт британського, австралійського, афроамериканського чи українського.

2. Не можу цілком погодитися із логікою шановного Ігоря Геннадійовича при окресленні одного із завдань дослідження, яке стосується аналізу та опису концептуальних метафор та їхнього значення в контексті авторського простору і ширше – звернення до визначення понять «концепт» (с. 40) і згодом до поняття «концептуальна метафора» (с. 52). З одного боку, в роботі надibuємо на метафори зброї (с. 170), метафори пташиної міграції (с. 175), з іншого боку, на метафори “game” і “hungry” (с. 178) в альбомах різних реп-гуртів, але у жодному із випадків згадані метафори не розглядаються у розрізі теорії концептуальної метафори. Як наслідок, потребує окремого коментаря і пояснення дисертанта логічний зв'язок, для прикладу, концепту подорожі (с. 134) чи «провідних концептів», заявлених у підрозділі 3.2., із виокремленими чотирма концептуальними просторами американського репу, що «місять в собі концепти політичного й соціального характеру, релігійні мотиви, соціальну критику» (с. 151).

3. Попри те, що кожен розділ дисертації розпочинається із т. зв. попереднього вступу чи преамбули, у межах яких автор визначає конкретні

завдання, аргументує їхню теоретичну та практичну значущість для дослідження і пояснює алгоритм вирішення поставлених завдань, вважаю недостатнім обмежуватися надто загальною структурою відповідних трьох розділів дисертації. Приміром, у підрозділі 3.1. про лексико-семантичні особливості пісенного реп-тексту доцільно окремими пунктами виділити стилістичні функції досліджених омонімів, синонімів, паронімів, антонімів. Чи, наприклад, у підрозділі 3.2. про провідні концепти, мотиви та образи в пісенних текстах реп-жанру, виокремлені концептуальні простори бажано було б теж структурно організувати окремими пунктами. Таке докладне унаочнення структурних елементів вигідно підкреслило б оригінальність й дослідницький здобуток проведеного дослідження. Те саме стосується структурних елементів подальшого викладу, проте окреслення перспективи подальших розвідок у загальних висновках до дисертації відсутнє.

4. У дослідженнях, які стосуються аналізування мовних засобів реалізації тих чи інших явищ і категорій, традиційно послуговуються процедурою кількісних підрахунків. Цікаво було б простежити кількісне і відсоткове співвідношення стилістичних засобів метафори, порівняння, персоніфікації, гіперболи і повторення у різних концептуальних просторах з корпусу опрацьованих 426 американських пісенних текстів, а не тільки спостерігати кількісну констатацію випадків їх уживання у 25 альбомах. Відтак, кількісне співвідношення стилістичних фігур позитивно вплинуло б на достовірність результатів дослідження не тільки з метою якісного наповнення концептуальних просторів, а й у частині об'єктивного встановлення тем, мотивів та образів, що характерні для пісенних текстів американського репу.

5. Поза всяким сумнівом робота має наукову новизну, теоретичну і практичну цінність, яка полягає в тому, що докладно опрацьовані елементи дисертації знайдуть своє застосування при складанні навчальних курсів з лінгвістики тексту і текстуальності, мультимодальності і в подальших наукових розвідках дисертанта. Вважаю, що обраний панорамний матеріал дослідження дещо обмежений формулюванням теми. У роботі заявлений

мультирівневий підхід: висвітлено не тільки структуру і стилістичні особливості, а й інтертекстуальні та мультимодальні аспекти пісенного тексту, тому склалося враження, що формулювання теми дещо обмежене. У роботі це розкрито набагато більше, ширше і глибше.

Колесник Олександр Сергійович, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. Мої зауваження частково перегукуються з тим, що колеги вже висловили. Є і позитивні враження, є і критичні. Якщо характеристика римо-ритмічних і композиційних характеристик аналізованих текстів є цілком вичерпною і справляє позитивне враження, то, наприклад, ті ж простори, яких стосувались мої питання, видаються дещо аморфними. Я не побачив їхніх контурів, не побачив чітко окресленого змісту, і це віддзеркалено у тексті роботи. Наприклад, в пункті 3.2 автор пише назву пункту «концепти, мотиви і образи» – все разом – а потім при розгляді замість концептів автор веде мову про теми, потім ідеться про щось, що лише нагадує концепти – «тріумф», «успіх», але їх автор описує як мотиви. Звідси непослідовність у інтерпретаціях, і подекуди бракує аналітичності та глибини. Робота дійсно міждисциплінарна, однак, можна було б обрати те, що називають парасольковим вектором, і бути більш мовоцентричним в аналізі стилістичних прийомів, на яких було сфокусовано всю увагу, та все-таки за основу взяти власне мовні одиниці (номінативні одиниці) та запропонувати ієрархію мовних знаків і складних конструктів. При цьому поєднати, наприклад, класичні типології мовних знаків за Пірсом, Морісом і функціонально-семантичну типологію. Тоді б ми мали текстову матрицю як основу ноємогенезу, адже ми сьогодні всі говорили саме про смисли.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.076 присуджує Рязанову Ігорю Геннадійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.076

Олександр КОЛЕСНИК